

14. Узнадзе Д.Н. Экспериментальные основы психологической установки. – Тбилиси.: Изд-во АН Груз. ССР, 1961. – 210 с.

15. Фицула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Тернопіль: Навчальна книга, 2003. – 136 с.

16. Черньонков Я.О. Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови / Дис. ... канд. пед. наук. – Кіровоград, 2006 – 209 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Шишко Анжеліна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувача кафедрою англійської філології та

перекладу Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля.

Коло наукових інтересів: формування педагогічної компетентності майбутнього викладача іноземної мови, методика викладання іноземних мов, перекладознавство.

Шинкаренко Олена Миколаївна – викладач кафедри англійської філології та перекладу Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля.

Коло наукових інтересів: методика викладання іноземних мов, стилістика, перекладознавство.

УДК 378:37.011.3 – 051

ОВОЛОДІННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИМИ ОСВІТНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО НАВЧАННЯ

Ілона ЩЕРБИНА (Кривий Ріг)

Постановка проблеми. У системі цінностей, якими дорожить будь-яка цивілізована нація, особливе місце відводиться здоров'ю людей. Здоров'я нації визначається насамперед станом здоров'я підростаючого покоління. Збереження та зміцнення морального, фізичного та психічного здоров'я школярів є одним із пріоритетних завдань загальноосвітньої школи, на що наголошує Концепція загальної середньої освіти.

Сьогодні сферою формування, збереження та зміцнення здоров'я є система освіти, а обов'язковим компонентом національної системи освіти мають бути знання про формування, збереження та зміцнення здоров'я.

В умовах модернізації української освіти основні зусилля спрямовані на підготовку фахівця нової формації, що відповідає сучасним вимогам. Важливою умовою до будь-якого фахівця в ринкових умовах є його професіоналізм як показник конкурентоспроможності. Одним із обов'язкових критеріїв конкурентоспроможного фахівця в галузі освіти є його знання, вміння та навички відновлювати, зберігати й зміцнювати здоров'я учнів, тобто рівень і якість оволодіння ним здоров'язберігаючою діяльністю, яка, в свою чергу, забезпечить здоров'язберігаюче навчання.

Саме тому сьогодні пріоритетним напрямком стає педагогічна діяльність, яка дозволить забезпечити всебічний розвиток учнів на основі зміцнення їхнього здоров'я. Це в свою чергу створює умови для модернізації освіти відповідно до вимог сучасної освітньої системи, які вимагають запроваджувати нові підходи до підготовки майбутніх учителів загальноосвітньої школи в умовах вузівського

навчання, які здатні здійснювати здоров'язберігаючу діяльність, використовувати здоров'язберігаючі технології під час організації навчального процесу в загальноосвітній школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі у вищих навчальних закладах організація педагогічного процесу, який забезпечує набуття майбутніми педагогами медичних та валеологічних знань, умінь і навичок ґрунтується на Концепції медичної освіти педагогічних працівників [2] та Концепції валеологічної освіти педагогічних працівників, розробленої у 2001 році [1].

Існує тісний взаємозв'язок здоров'я учнів і навчального процесу, який може сприяти як збереженню, так і виникненню різних відхилень у стані їх здоров'я. Як наслідок, гостро постає необхідність пошуку компромісу між обов'язковістю рішення освітніх завдань, пов'язаних, перш за все, з досягненням необхідного рівня освіченості, і необхідністю збереження при цьому здоров'я учасників навчального процесу, на чому наголошують у своїх працях науковці: Р. Айзман, М. Аносова, М. Безруких, В. Безрукова, Л. Борисова, Е. Вайнер, Н. Віноградова, Ю. Гаврілова, Е. Дегтярев, О. Емельянова, В. Зверева, Е. Ісаєва, В. Ковалько, В. Колбанова, Л. Кондрашова, В. Кучма, Н. Лазарева, Р. Матківській, Л. Мозжухіна, Т. Молчанова, В. Муравйов, О. Непомілуєва, Е. Нестеренко, М. Остапенко, Н. Полуніна, Ю. Синіцин, Н. Созінова, Ю. Смирнова, М. Степанова, Л. Татарникова, П. Храмов, А. Хрипкова, І. Чупаха, В. Шувалова, О. Шіняєва та ін.

Проблему реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій у шкільному навчально-виховному процесі з метою формування

здоров'язберігаючого освітнього середовища розглядали у своїх працях такі науковці, як: Л. Антонова, І. Борисова, Ю. Науменко, А. Севрук, Е. Вайнер, Н. Смірнов, В. Сонькін, В. Серіков, Л. Вашлаєва, О. Петров, Т. Паніна та інші.

Аналізуючи навчально-виховний процес з боку здоров'язбереження вчені (М. Антропова, М. Безруких, Е. Вайнер, С. Волкова, В. Горашук, Д. Журавльов, Г. Зайцев, О. Іонова, В. Морозова, В. Слуцкий та ін.) виділили наступну групу недоліків, що негативно впливають на психофізіологічний стан учнів: недостатнє врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, що уповільнює розвиток особистості; інформаційні перевантаження; недосконала організація навчальної діяльності, низька рухова активність школярів, які виснажують адаптаційні резерви організму; авторитарно-репродуктивний стиль навчання, що веде до диктату педагога; педагогічно недоцільні комунікації «вчитель-учень», які провокують виникнення дидактогеній; низький рівень культури здоров'я вчителів та школярів, відсутність у багатьох з них пріоритету здоров'я, мотивації на здоровий спосіб життя.

Визначено, що «серед факторів, які сприяють зниженню рівня здоров'я дітей та учнівської молоді, важлива роль належить навчальному навантаженню, стресогенна дія якого веде до швидкого розвитку дезадаптаційного синдрому з невротичними реакціями різного ступеня прояву»[3, с.55].

Практика шкільної роботи свідчить про те, що успіх педагога забезпечується його підготовленістю до здійснення здоров'язберігаючої діяльності та використання під час організації навчального процесу здоров'язберігаючих освітніх технологій.

Актуальним постає питання підготовки педагога до здійснення здоров'язберігаючої діяльності, що включає: озброєння їх необхідними знаннями з теорії і методики формування здорового способу життя; формування спрямованості на збереження і зміцнення власного здоров'я та здоров'я учнів, здатності формувати у вихованців уміння і навички здорового способу життя; проектування та практична реалізація здоров'язберігаючої стратегії, також використання під час організації навчального процесу здоров'язбережувальних технологій.

Мета статті – на підставі опрацювання психолого-педагогічної літератури та аналізу практики шкільної роботи розкрити сутність та роль здоров'язберігаючої діяльності вчителя та необхідність підготовки майбутніх вчителів до здоров'язберігаючого навчання; розглянути і обґрунтувати підходи до реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій у

навчально-виховному процесі, дати визначення поняття «здоров'язберігаючі освітні технології», навести класифікацію здоров'язберігаючих технологій та обґрунтувати, що оволодіння здоров'язберігаючими освітніми технологіями є умовою формування готовності майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання.

Виклад основного матеріалу. В організації здоров'язберігаючого навчання у шкільній практиці провідна роль належить учителю. Успіх діяльності педагога залежить від того наскільки він усвідомлює можливість впливу навчального процесу на здоров'я кожного учня, які конкретно заходи допомагають йому підвищити здоров'язберігаючий ефект педагогічної діяльності.

Недооцінка здоров'язберігаючої діяльності з боку вчителя, нездатність зняти стресогенний вплив навчального процесу на учнів негативно впливає на чіткість їх мислення, сферу емоцій, а також слугує причиною асоціальної поведінки. Сильний стрес сприяє прояву психічної слабкості, схильності до депресивних станів, а іноді навіть і до суїциду.

Стресогенний вплив навчального процесу на учнів призводить до порушень їх розумових функцій (ослаблення концентрації, порушення пам'яті, знижений рефлекс, зниження критичизму, проблеми з прийняттям рішення); виникнення емоційних проблем (зростання психічної напруженості, наявність боязливих станів – від почуття стурбованості до паніки, почуття безпорадності та апатії, почуття гніву та роздратованості, що призводять до спалаху агресії, зниження самооцінки, проблеми з контролем емоцій, емоційні порушення у вираженні почуттів та відсутності емоцій). Порушення розумових та емоційних функцій стимулює зміни у поведінці, серед них: не достаток енергії та послаблення бажання діяти, пропуск занять без поважних причин, перекидання відповідальності на інших, зловживання ліками та слабоалкогольними напоями, конфлікти з оточуючими, безсонниця або, навпаки, надмірна сонливість, проблеми з надиханням себе на гарні справи, посилення заїкання.

«При організації навчального процесу, учитель повинен турбуватися про те, щоб своїми професійними діями послабити або попередити вплив вищеназваних факторів на психічний стан учнів. У ситуації підвищеної тривожності, що погрожує психічною здоров'ю дітей та учнівської молоді підвищуються вимоги до рівня готовності вчителя до здоров'язберігаючої діяльності»[3, с.68].

Учитель, на думку С. Роджерса, повинен бути у певній мірі психотерапевтом та володіти такими необхідними якостями індивідуальності як: емоційна зрілість, емпатичні здібності.

Учитель має бачити учня, помічати зміни, що відбуваються в його поведінці, у його зовнішньому вигляді, виразі обличчя, вникати в його душу, в його життєву ситуацію, в його переживання, розуміти їх. Педагог має впливати на учнів не тільки словами, але й теплим, доброзичливим впливом, посмішкою, підбадьорюючим поглядом, жестами, що виражають справжню доброзичливість та порозуміння. Без позитивного емоційного зв'язку між учителем та учнями складно говорити про правильний психічний розвиток, про гарне психічне здоров'я вихованців.

Здоров'язберігаюче навчання – це навчання, що зорієнтоване на здоров'язбереження школярів і передбачає формування в них здоров'язбережувальної компетентності через зміцнення ціннісного ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей, розширення бази знань про здоров'язбережувальну поведінку й удосконалення умінь і навичок збереження індивідуального здоров'я на рівні духовного, соціокультурного й фізіологічного складників.

Здоров'язберігаюча діяльність вчителя передбачає рішення проблем, пов'язаних з розвитком психічного здоров'я та попередження різних порушень його в учнів. Поділяючи думки сучасних науковців, ми вважаємо, що *«здоров'язберігаюча діяльність вчителя* – це складний, динамічний та багатогранний процес, що характеризується поліфункціональністю дій сучасного педагога. *Головна мета здоров'язберігаючої діяльності* – це турбота про гарне самопочуття учня у навчальному процесі, його місці у шкільному середовищі, надання йому своєчасної психолого-педагогічної допомоги у складних ситуаціях, у виборі напрямку навчання та професії, відборі відповідних форм навчання, залучення до різних форм суспільного життя»[7, с.61]. *Здоров'язберігаюча діяльність* – це система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження й активне формування здоров'я, на навчання здоровому способу життя кожного учня. Здоров'язберігаюча діяльність вчителя дозволяє долати емоційну перевтому, негативні емоції, стани пригніченості, апатію, спалахи роздратування, відчуття постійної напруги, дискомфорту, байдужості до оточуючих, цинізм, агресію.

Готовність майбутніх педагогів до здоров'язберігаючої діяльності ми розглядаємо як складне особистісне утворення індивідуально-психологічних якостей особистості, професійно-педагогічних знань, умінь, детермінованих специфікою

здоров'язберігаючого навчання, які визначають здатність до здійснення успішної здоров'язберігаючої діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах. Готовність майбутніх педагогів до здоров'язберігаючої діяльності – це цілісний і багатогранний процес, спрямований на перетворення інтелектуальної та емоційних сфер особистості вчителя, підвищення ціннісного ставлення як до власного здоров'я, так і здоров'я школярів на основі усвідомлення педагогом особистої відповідальності за нього.

Підготовка майбутнього вчителя до здоров'язберігаючої діяльності є актуальною педагогічною проблемою і одним із шляхів формування готовності майбутнього вчителя до здоров'язберігаючої діяльності є оволодіння у процесі вузівського навчання здоров'язберігаючими освітніми технологіями.

В. Сластьонін, Т. Туркот підкреслюють, що «поняття технологія навчання слід розглядати як педагогічну діяльність, котра реалізує науково-обґрунтований проект дидактичного процесу й має більш високий ступінь ефективності, надійності та гарантованості результатів, ніж це має місце при традиційних методиках навчання» [8, с.182].

Здоров'яформуючі освітні технології, за визначенням Н. Смірнова, - це все ті ж психолого-педагогічні технології, програми, методи, які направлені на виховання в учнівської молоді культури здоров'я, особових якостей, що сприяють його збереженню і зміцненню, формуванню уявлення про здоров'я як цінність, мотивацію на ведення здорового способу життя [Рос.вар., с. 67]

На думку В. Сонькіна та О. Петрова, *здоров'язберігаюча технологія* - це умови навчання учня в школі (відсутність стресу, адекватність вимог, адекватність методик навчання і виховання); раціональна організація навчального процесу (у відповідності з віковими, статевими, індивідуальними особливостями і гігієнічними вимогами); відповідність учбового і фізичного навантаження віковим можливостям дитини; необхідний, достатній і раціонально організований руховий режим [6, с.43].

Під здоров'язберігаючою освітньою технологією науковці розуміють розуміє систему, що створює максимально можливі умови для збереження, зміцнення і розвитку духовного, емоційного, інтелектуального, особового і фізичного здоров'я всіх суб'єктів освіти (учнів та педагогів; студентів та викладачів) [6, с.37-39]. *До цієї системи належать:* використання медичних даних моніторингу стану здоров'я студентів (учнів) з власними спостереженнями у процесі реалізації

освітньої технології, її корекція; облік особливостей вікового розвитку студентів (учнів) та розробка освітньої стратегії для студентів (учнів) даної вікової групи; створення сприятливого емоційно-психологічного клімату в процесі реалізації технології; використання різноманітних видів здоров'язберігаючої діяльності студентів (учнів), спрямованих на збереження і підвищення резервів здоров'я, працездатності.

Ми поділяємо точку зору Г. Циганова і вважаємо, що *«основними компонентами здоров'язберігаючої технології виступають:*

- *аксиологічний*, що виявляється в усвідомленні студентів вищої цінності свого здоров'я, переконаності в необхідності вести здоровий спосіб життя, який дозволяє якнайповніше здійснити намічені цілі, використати свої розумові і фізичні можливості;

- *гносеологічний*, пов'язаний з придбанням необхідних для процесу здоров'язбереження знань і умінь, пізнанням себе, своїх потенційних здібностей і можливостей, інтересом до питань власного здоров'я, до вивчення літератури з даного питання, різних методик щодо оздоровлення і зміцнення організму;

- *здоров'язберігаючий*, що містить у собі систему цінностей і установок, які формують систему гігієнічних навичок і умінь, необхідних для нормального функціонування організму, а також систему вправ, направлених на вдосконалення навичок і умінь по догляду як за самим собою, так і навколишнім середовищем;

- *емоційно-вольовий*, який включає прояв психологічних механізмів - емоційних і вольових, оскільки необхідною умовою збереження здоров'я є позитивні емоції та переживання, завдяки яким у людини закріплюється бажання вести здоровий спосіб життя, спрямований на формування досвіду взаємостосунків особи і суспільства;

- *екологічний*, що враховує те, що людина як біологічний вид існує в природному середовищі, яке забезпечує людську особу певними біологічними, економічними і виробничими ресурсами, формує її фізичне здоров'я і духовний розвиток;

- *фізкультурно-оздоровчий*, такий, що припускає оволодіння способами діяльності, направленими на підвищення рухової активності, попередження гіподинамії і спрямований на засвоєння особистісно-важливих життєвих якостей, які підвищують загальну працездатність, а також навичок особистої і суспільної гігієни» [9, с.37-39].

Наведені вище компоненти здоров'язберігаючої технології дозволяють перейти до розгляду її функціональної складової.

Під функціями здоров'язберігаючої технології розуміють наступні: формуюча - здійснюється на основі біологічних і соціальних закономірностей становлення особистості, основою формування якої постають спадкові якості, що обумовлюють індивідуальні фізичні і психічні властивості; *інформативно-комунікативна*, що забезпечує трансляцію досвіду ведення здорового способу життя, спадкоємність традицій, ціннісних орієнтацій, які формують дбайливе ставлення до індивідуального здоров'я, цінності людського життя; *діагностична* - полягає в моніторингу розвитку учнів на основі прогностичного контролю, що дозволяє порівняти зусилля і спрямованість дій педагога відповідно до природних можливостей дитини, забезпечує інструментальний вивірений аналіз передумов і чинників перспективного розвитку педагогічного процесу, індивідуальне проходження освітнього маршруту кожною дитиною; *адаптивна*, що передбачає виховання у учнів спрямованості, здоровий спосіб життя, оптимізувати стан власного організму і підвищити стійкість стресогенним чинникам природного і соціального середовища; *рефлексивна* - полягає в переосмисленні попереднього особистого досвіду, в збереженні і примноженні здоров'я, що дозволяє порівняти реально досягнуті результати з перспективами; *інтеграційна*, що об'єднує народний досвід, різні наукові концепції і системи виховання, направляючи їх по шляху збереження здоров'я підрастаючого покоління.

За характером діяльності здоров'язберігаючі технології можуть бути як часткові (вузькопрофільні), так і комплексні (інтегровані).

За напрямом діяльності серед часткових здоров'язберігаючих технологій виділяють: медичні (технології профілактики захворювань; корекції та реабілітації соматичного здоров'я; санітарно-гігієнічної діяльності); *освітні*, що сприяють здоров'ю (інформаційно-навчальні та виховні); *соціальні* (технології організації здорового і безпечного способу життя; профілактики і корекції девіантної поведінки); *психологічні* (технології профілактики та психокорекції психічних відхилень особистісного та інтелектуального розвитку). *До комплексних здоров'язберігаючих технологій відносять:* технології комплексної профілактики захворювань, корекції та реабілітації здоров'я (фізкультурно-оздоровчі та валеологічні); педагогічні технології, що сприяють здоров'ю; технології, що формують здоровий спосіб життя (ЗСЖ).

Вирішуючи проблему забезпечення здоров'я учнів, можна сказати, що однією з умов її розв'язання є готовність майбутнього вчителя

до використання здоров'язберігаючих технологій у процесі навчання школярів у загальноосвітній школі. Відповідно до складних реалій сьогодення професійна педагогічна освіта повинна забезпечити підготовку вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності. Учитель загальноосвітньої школи у процесі своєї професійної діяльності повинен застосовувати, перш за все, здоров'язберігаючі технології, забезпечивши цим такі умови навчання, виховання та розвитку, які не несуть негативного впливу на здоров'я усіх суб'єктів освітнього процесу.

Метою використання здоров'язберігаючих технологій у роботі вчителя загальноосвітньої школи є формування гармонійно розвиненої особистості школяра, яка включає основні сфери взаємодії людини з природою та суспільством без нанесення шкоди власному здоров'ю та здоров'ю оточуючих. Основні завдання використання здоров'язберігаючих освітніх технологій у роботі вчителя загальноосвітньої школи включають у себе навчання школярів без нанесення шкоди і погіршення їх здоров'я, виховання загальної культури здоров'я та здорового способу життя, культури тіла і духу, формування ціннісних уявлень про здоров'я [Смирнов, укр].

Сучасному педагогові необхідно володіти різними технологіями, щоб успішно їх застосовувати у навчально-виховному процесі. Інноваційні технології умовно поділяються на здоров'язберігаючі, оздоровчі, технології навчання здоров'ю, технології виховання культури здоров'я. Охарактеризуємо кожну із них.

Здоров'язберігаючі (профілактичні щеплення, забезпечення рухової активності, вітамінізація, організація здорового харчування).

Оздоровчі (фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, арттерапія).

Технології навчання здоров'ю або здоров'язберігаючі освітні технології (включення відповідних тем в зміст предметів загальноосвітнього циклу).

Виховання культури здоров'я (факультативні заняття із розвитку особистості учня, позакласні та позашкільні заходи, фестивалі, конкурси).

Результативним є комплексне використання технологій у змістовому взаємозв'язку на єдиній методологічній основі. Адже саме комплексний підхід до використання технологій у навчально-виховному процесі, завдяки якому вирішуються не тільки проблема захисту здоров'я учнів і педагогів від загрозливих або патогенних впливів, а й завдання формування і зміцнення

здоров'я школярів, виховання у них культури здоров'я може бути названий *здоров'язберігаючої педагогікою*.

Сьогодні, як ніколи, актуальна здоров'язберігаюча педагогіка, її головна очевидна особливість - пріоритет здоров'я, тобто грамотна турбота про здоров'я як обов'язкову умову освітнього процесу. Це визначає послідовне формування в школі сприятливого *здоров'язберігаючого освітнього середовища*, в якому усі педагоги, фахівці, учні, їх батьки спільно вирішують визначені завдання, пов'язані з турботою про здоров'я.

Мета здоров'язберігаючої педагогіки - забезпечити випускникові школи високий рівень реального здоров'я, озброївши його необхідним багажем знань, умінь, навичок, необхідних для ведення здорового способу життя, і виховавши у нього культуру здоров'я.

Здоров'язберігаюча педагогіка передбачає, що вчитель повинен працювати так, щоб навчання учнів у загальноосвітній школі не завдало шкоди їх здоров'ю. Здоров'язберігаючий компонент організації навчально-виховного процесу є якісною характеристикою діяльності педагога. Здоров'язберігаюча педагогіка визначає послідовне формування в школі *здоров'язберігаючого освітнього середовища*, в якому всі педагоги, фахівці, учні, їх батьки узгоджено вирішують спільні завдання, пов'язані з турботою про здоров'я.

Здоров'язберігаюча педагогіка – це напрямок педагогічної діяльності, що розробляє специфічні закономірності, принципи, підходи, зміст, форми і методи медико-педагогічних впливів, що сприяють оптимізації процесів навчання і виховання учнів з метою збереження та зміцнення їх здоров'я.

Висновки. Таким чином, оволодіння здоров'язберігаючими освітніми технологіями сприяє формуванню готовності майбутніх вчителів до здоров'язберігаючої навчання. Методичний супровід діяльності педагога з реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій полягає в озброєнні кожного майбутнього вчителя необхідним арсеналом методик роботи з учнями з питань здоров'ятворчості, використанні кожним з них тих програм та методів навчання і виховання, що пристосовані до учня і формують в нього свідому позитивну мотивацію до отримання знань та збереження власного здоров'я.

БІБЛОГРАФІЯ:

1. Концепція валеологічної освіти педагогічних працівників / Інформаційний вісник вищої школи. – К. : НМЦВО, 2001. - № 6. – С. 34-38.
2. Концепція медичної освіти педагогічних працівників. – К. : НМЦВО, 2001. - № 6. – С. 39-40.
3. Няньковський С.Л. Стан здоров'я першокласників, їх готовність до систематичного навчання в школі / С.Л.

Няньковський, М.С. Яцула / Здоровье ребенка. – 2010. – № 3 (24). – С. 55-58.

4. Смирнов Н.К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в современной школе. - М.: АПК и ПРО, 2002. - 121с.

5. Смирнов Н.К. Здоров'язберігаючі освітні технології та психологія здоров'я / Н.К. Смирнов. – М., 2006. – 264 с.

6. Сонькін В.Д. Здоров'язберігаюча діяльність школи / В.Д. Сонькін, О.В. Петров // Педагогіка. - 2005. - № 6. - С. 37-44.

7. Теоретические основы здоровьесберегающей деятельности учителя: Коллективная монография / [Под ред. д.п.н., проф. Л. Кондрашовой и д.п.н., проф. А. Клим-Климашевской]. – Седльце – Черкасы: УПХ – ЧНУ им. Б. Хмельницкого, 2014. – С.61

8. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / Тетяна Іванівна Туркот. – К.: Кондор, 2011. - С. 182.

9. Циганов Г.В. Реалізація здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчально-виховному процесі [Електронний ресурс] http://zpschool63.ucoz.ua/publ/ciganov_g_v_realizacija_zdorov_jazberigajuchikh_osvitnikh_tekhnologij_v

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Щербина Ілона Юрїївна -аспірантка кафедри педагогіки вищої школи та освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Коло наукових інтересів: пошук шляхів, методів формування готовності майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів, вивчення особливостей впровадження інноваційних форм та методів навчання у загальноосвітній та вищій школі.